

Гетьман Костянтин Сергійович, аспірант кафедри політології, соціології та публічного управління, Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара, Україна,
e-mail: getman.umax@gmail.com
ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0001-6015-3979>

ТЕХНОЛОГІЇ МІФОЛОГІЗАЦІЇ ЯК ІНСТРУМЕНТИ ФОРМУВАННЯ ПОЛІТИЧНОГО КОНСЕНСУСУ

Досліджено технології міфологізації як засоби формування політичного консенсусу. Виявлено, що ці технології засновано на символічному переосмисленні реальності через архетипи, емоційно заряджені образи та міфологічні конструкції, які впливають на суспільну свідомість. Результати дослідження демонструють, що ключовими механізмами міфологізації є створення колективних наративів, героїзація лідерів, конструювання ворожого «Іншого», а також управління часовим сприйняттям для легітимації влади та мобілізації суспільства. Ці технології не лише формують політичну реальність, а й активно використовуються для згуртування соціуму, особливо в умовах кризи чи перехідних процесів.

Ключові слова: міфологізація, політичний консенсус, символічна реальність, архетипи, медійні технології, легітимація влади, соціальна згуртованість.

Постановка проблеми. Міфологізація є важливим фактором формування політичного консенсусу. Проте як саме технології міфологізації можуть управляти процесом його формування та за рахунок яких механізмів, є однією з важливих та цікавих дослідницьких проблем сучасної політичної науки. Ця проблема має принаймні два виміри: теоретичний та практичний. Теоретичний вимір передбачає розв'язання завдань розуміння та інтерпретації сучасних політичних процесів. Практичний вимір висуває виклик оволодіння технологічним інструментарієм міфологізації політичного простору з огляду на необхідність досягнення та підтримання сталого консенсусу. Все це обумовлює надзвичайну актуальність цього дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Наша робота ґрунтується здебільшого на роботах із політичного консенсусу та політичної міфології. Серед представників першої групи робіт слід відзначити таких учених, як С. Вуллі, К. Вандевейдт, Чао Ван, Ванесса де Маседо Хіггінс Джойс, Н. Ланг, Л. Ванг, К. Чжа, С. Янковський. С. Вуллі розглядав технології фабрикації політичного

консенсусу [20]. К. Вандевердт довів, що хибний консенсус тісно пов'язано з асиміляцією, а сприйняття американцями своїх партій більше корелює з їх власними думками, ніж з реальністю [17]. Чао Ван досліджував фактори, що потенційно сприяють або загрожують цінності нормативного консенсусу в контексті правової поведінки КНР щодо Гонконгу [19]. Ванесса де Масе-до Хіггінс Джойс досліджувала те, як побудова консенсусу працює в мережевому, цифровому середовищі [12]. Н. Ланг, Л. Ванг та К. Чжа досліджували роль різних факторів на досягнення консенсусу в соціальних мережах в умовах конкурентної динаміки думок [14]. С. Янковський, наголошуючи на тому, що політичне є наслідком інструментів, які використовуються для його матеріалізації, вказав на ненавмисне технократичне використання консенсусу для ефективного прийняття рішень як тенденції, яка нехтує демократичною необхідністю сприяння взаєморозумінню в умовах розбіжностей [13]. Вченими, роботи яких із політичної міфології вплинули на наше дослідження, є Д. Грант, Е. Кассіер, К. Боттічі, Г. Тюдор, С. Дж. Робінсон, Р. Барт, О. Висоцький. Д. Грант стверджував, що сучасна держава є «міфологічним об'єктом, який створений та підтримується для задоволення наших найглибших інстинктів, страху та бажання сприятливих умов існування. Вона не продукт розуму як такого, а наслідок розуму, що обслуговує міф» [11, р. 3]. Е. Кассіер дійшов висновку, що «нові політичні міфи не “вирастають” вільно, вони не є дикими плодами буйної уяви. Це штучні речі, виготовлені дуже вправними і хитрими ремісниками. Двадцяте століття, наш власний великий технічний вік, розробив нову техніку міфу. Відтепер міфи можна виробляти в тому ж сенсі й за тими ж методами, що й будь-яку іншу сучасну зброю» [10, р. 282]. К. Боттічі розглядає міф як процес, безперервну роботу над базовою наративною схемою, яка відповідає на потребу в значущості, якої потребують люди, щоб жити у світі, орієнтуватись у ньому та впливати на нього [9]. Г. Тюдор стверджує, що політичний міф може «обґрунтовувати претензії певної групи на гегемонію, суверенну незалежність чи розширення території; він може сприяти зміцненню солідарності групи перед обличчям серйозного виклику; він може заохочувати опір пригнобленої меншини; або ж він може надавати переконливі аргументи для скасування небажаних інституцій. А якщо міф є історією політичного суспільства, що вже існує, він може освячувати конституцію цього суспільства, вселяти в його членів віру в свою долю і прославляти їхні досягнення» [16, р. 139]. С. Дж. Робінсон розкрив історичні та філософські підвалини міфу про політичний порядок, що змушують залежати від традиційних форм влади [15]. За рецепцією Р. Барта, сутність міфу не визначається ані тим, про що він оповідає, ані його матеріальним носієм, тому що будь-який предмет може бути довільно

наділений значенням. Будь-яка підміна реальності символами, яка при цьому розглядається як беззаперечна й безсумнівна та пасивно приймається соціальною більшістю як така, є наслідком міфологізації. Ритуали, церемонії, фотографії, кінематограф, телевізійні репортажі, видовища, реклама, промо-ви – усе це може використовуватись для управління спрямованою міфологізацією [8]. О. Висоцький проаналізував вплив політичних міфів на легітимацію політики та влади [2–4]. У цілому проаналізовані наукові дослідження дозволили нам виокремити, осмислити та детально описати основні технології міфологізації, що формують політичний консенсус у сучасному світі.

Формулювання мети. Виходячи з вищевикладеного, **метою цієї роботи** є дослідити особливості технологій міфологізації як засобів формування політичного консенсусу.

Виклад основного матеріалу. Найбільш оптимальною методологічною основою вивчення технологій міфологізації як інструментів формування політичного консенсусу є технологічний підхід, оскільки він дозволяє виділяти технології міфологізації на підставі універсального критерію. Таким критерієм є ефективність. Як надійний дослідницький інструментарій осмислення різноманітних політичних явищ технологічний підхід був обґрунтований у низці наукових публікацій вітчизняних вчених [5; 7; 18]. Наше дослідження є досвідом застосування технологічного підходу у сфері політичної міфології для визначення її ролі в конституюванні консенсусу.

Технології міфологізації засновані на символічному переосмисленні реальності через емоційно заряджені образи, архетипи та міфологічні конструкції. Як зазначає О. Висоцький, «міфологізація спрямована на уяву суб'єктів визнання» влади «і покликана мобілізувати суспільну активність шляхом впливу на емоції та почуття мас... У результаті ієрархізації та закріплення соціальних значень за допомогою міфів стверджуються чи змінюються владні потенціали в суспільстві, укріплюється старий чи утворюється новий легітимаційний порядок як система легітимних інститутів державної влади з певним порядком розподілу владних повноважень, зразків функціонування та норм політичної поведінки» [4, с. 166]. Використовуючи «збудження» міфологічної свідомості соціуму, технології міфологізації функціонують як інструменти для побудови та підтримки політичного консенсусу шляхом формування колективних наративів, які забезпечують сенс, узгодженість та мотивацію в суспільстві. Варто зазначити в цьому зв'язку, що цілком закономірно деякі сучасні дослідники схильні на концептуальному рівні ототожнювати політичні міфи з наративами [6]. Технології міфологізації здатні створювати уявну реальність, яка стає призмою сприйняття справжньої дійсності, надаючи їй смислового, ціннісного та емоційного за-

барвлення необхідного для мобілізації масового свідомого та підсвідомого сприйняття, здатності генерувати значення: вони перетворюють абстрактний або фрагментарний досвід на змістовні наративи, які орієнтують індивідів у спільних рамках, тим самим уможлиблюючи колективні дії та зміцнюючи соціальну згуртованість. Технології міфологізації діють шляхом поєднання раціональних та ірраціональних елементів у цілісний наратив, який резонує з емоційним, культурним та психологічним субстратом масової свідомості. Суть технологій міфологізації полягає в їх здатності перетворювати абстрактні або складні політичні реалії на спрощені, емоційно забарвлені символи, архетипи чи наративи, роблячи їх доступними, зрозумілими та переконливими для широких верств суспільства. Технології міфологізації як засоби формування політичного консенсусу є складною і цілеспрямованою системою символічних маніпуляцій, покликаної конструювати, підтримувати і поширювати політичні міфи як інструменти формування колективної свідомості та зміцнення соціальної згуртованості. Принцип дії цих технологій ґрунтується на структурованій організації смислу за допомогою знаків, ритуалів і символічних дій. Вони спираються на глибоко вкорінені архетипи, закладені в колективному несвідомому, використовуючи спільну історичну пам'ять, культурні цінності та емоційні схильності. Ці технології не просто описують реальність – вони створюють символічний всесвіт, у якому люди інтерпретують світ, політично позиціонують себе і приєднуються до ширших соціальних рухів. Ця сфабрикована реальність часто набуває статусу «істини» саме тому, що задовольняє як когнітивні, так і емоційні потреби, особливо в періоди кризи, невизначеності чи перехідного періоду. Ефективність технологій міфологізації визначається кількома взаємопов'язаними факторами: їхнім резонансом з культурними та ідеологічними рамками, що існують; достовірністю та авторитетом їхніх джерел; інтенсивністю та повторюваністю їхніх меседжів; а також тим, наскільки вони пропонують послідовні пояснення та моральну ясність у часи хаосу. Важливо, що їхня сила також походить від стратегічного використання медіа, зокрема засобів масової комунікації, таких як телебачення, друковані видання та цифрові платформи, які посилюють і прискорюють поширення міфічних наративів у суспільстві. Непереборна сила технологій міфологізації полягає не лише в здатності маніпулювати, а й у здатності реагувати на глибинні людські потреби в ідентичності, згуртованості та надії. У руках досвідчених політичних акторів ці технології стають інструментами не лише контролю, але й трансформації, здатними формувати нації, ідеології та епохи.

Можна виділити декілька ключових технологій міфологізації, кожна з яких має специфічний механізм дії та різну ефективність у досягненні мети.

Ці технології є не просто абстрактними інструментами, а ретельно розробленими стратегіями, які використовують глибинні психологічні структури, культурну пам'ять і колективні емоції для створення переконливих наративів. Цей драматургічний вимір є ключем до сили технологій міфологізації: політичні міфи – це не статичні репрезентації, а динамічні рамки, які вимагають залучення, спонукаючи індивідів діяти відповідно до цінностей та імперативів, закладених у міфі [3]. Отже, спробуємо осмислити основні технології міфологізації як інструменти формування політичного консенсусу.

Однією з них є технологія конститування морального дуалізму, що полягає у формуванні політичного дискурсу в термінах бінарних опозицій [2, с. 48], таких як «добро проти зла», «ми проти них» або «світло проти темряви». Спрощуючи складні соціально-політичні конфлікти до моральних баталій між протилежними силами, ця технологія активізує первісні страхи та лояльність, заохочуючи ідентифікацію з колективною справою. Вона особливо ефективна для мобілізації підтримки політичних лідерів або рухів, які позиціонуються як захисники справедливості або рятівники нації.

Серед технологій міфологізації в контексті формування політичного консенсусу чільне місце посідає технологія героїзації, яка орієнтована на створення харизматичних політичних фігур як міфічних героїв. Ця технологія перетворює реальних або символічних осіб на втілення національних прагнень, чеснот або долі. Завдяки ретельно дібраним образам, риториці та ритуалізованим публічним виступам лідери підносяться до майже міфічного статусу, стаючи осередками лояльності та відданості. Постать героя слугує об'єднальним символом, спрямовуючи народні надії та розчарування в єдиний образ [15].

Технологія проєктування утопії також важлива для створення політичного консенсусу, оскільки конструює ідеалізоване бачення майбутнього – наприклад, «світле майбутнє» соціалістичного суспільства або «квітуча батьківщина» за демократичного правління – і представляє їх як такі, що можуть бути досягнуті завдяки дотриманню певного політичного шляху. Ці утопічні передбачення дають відчуття напрямку і мети, обіцяючи спокуту і перетворення. Їхня привабливість полягає у здатності надихати до дії через надію та очікування.

На відміну від згаданих технологій міфологізації заради формування політичного консенсусу, технологія історичної реконструкції зосереджена на відродженні або переосмисленні елементів минулого – чи то давніх традицій, втраченої слави або мудрості предків. Ця технологія закріплює сучасні політичні ідентичності в історичній спадкоємності [4]. Вона може включати відродження етнічних символів, культурних практик або легендарних

постатей (як-от козацька спадщина), створюючи відчуття приналежності та легітимності, вкорінені в романтизованому минулому [2, с. 45]. Ця технологія особливо ефективна в пострадянських або перехідних суспільствах, які прагнуть культурного самоствердження.

У контексті формування політичного консенсусу технологія символічної ритуалізації передбачає створення та виконання політичних ритуалів, які посилюють групову ідентичність та ідеологічну відданість. Це можуть бути державні церемонії, пам'ятні заходи або навіть повсякденні дії, пронизані символічним змістом. Трансформуючи політичні ідеї у втілений досвід, ця технологія сприяє зміцненню афективних зв'язків між індивідами та колективом, забезпечуючи глибшу інтерналізацію міфу.

Особливої уваги в наш час всеохопної віртуалізації [1] заслуговує технологія створення віртуальної реальності, що, використовуючи сучасні інформаційні системи, створює опосередковану реальність, яка вибірково фільтрує, спотворює або підсилює реальні події, щоб вони відповідали бажаному наративу. Через вибіркове висвітлення новин, візуальну символіку та алгоритмічну інтерпретацію технологія створення віртуальної реальності конструює паралельний всесвіт, де факти, що суперечать домінантному міфу, маргіналізуються або відкидаються. Ця форма міфотворчості є особливо впливовою в цифровому середовищі, де сприйняття все більше формує реальність. Ефективність цієї технології визначається тим, що вона встановлює смисловий порядок, який сприймається як об'єктивна реальність, навіть якщо він далекий від неї. Технологія створення віртуальної реальності здійснюється через стратегічне управління інформацією, створення медійних образів, керований порядок денний, формування думки мас, використання блогерів, експертів, інфлюенсерів.

Помітну роль у формуванні політичного консенсусу відіграє технологія анациклізму, в основі якої закладений міф про історичне відродження [9–11]. Ця технологія ґрунтується на ідеї циклічного оновлення або воскресіння нації, культури чи ідеології з історичного занепаду або забуття. Вона спирається на архетипні моделі смерті та відродження, часто використовуючи образи відродження, подібного до фенікса, або божественної реставрації [Там само]. Наратив позиціює поточну боротьбу як частину більшого, космічного циклу занепаду і відродження, надаючи відчуття неминучості і моральної необхідності сучасним діям. Цей міф часто використовується в національному дискурсі, де посилення на втрачену славу, забуті традиції чи пригнічені ідентичності використовуються для легітимізації сучасних політичних цілей. В Україні, наприклад, це проявилось в міфологізації козацької спадщини як символу національної незалежності та духовної чистоти. Ефективність

цієї технології зростає в перехідні або посттравматичні періоди, особливо коли суспільство прагне відновити відчуття власної спроможності після усвідомлення історичної несправедливості.

Неможливо не згадати в контексті формування політичного консенсусу технологію архетипної проєкції, що бере свій початок у юнгіанській психології та проєктує універсальні архетипи – такі як Герой, Тінь, Трикстер або Мудрий Старець – на політичних діячів, події чи рухи. Зіставляючи реальних акторів із цими позачасовими символами, технологія архетипної проєкції створює емоційний резонанс, який виходить за рамки раціонального аналізу. Політичні кампанії часто приписують лідерам чи опонентам певні архетипи [2, с. 46]. Лідер може бути представлений як «спаситель», що повертається в часи кризи, у той час як опонент – як «злий тиран» або «корумпований аутсайдер». Технологія архетипної проєкції достатньо ефективна у створенні емоційно заряджених, морально спрощених наративів, які оминають критичне мислення і апелюють безпосередньо до підсвідомості.

У руслі конституювання політичного консенсусу примітною є технологія конструювання апокаліптичного наративу, що пропонує наратив про неминучу загибель або екзистенційну загрозу – економічний крах, моральний занепад або іноземне вторгнення – для виправдання термінових дій або авторитарних заходів. Ця технологія оперує трьома складниками: криза, жертва і спокута. У процесі розгортання технології конструювання апокаліптичного наративу через медіа та політичну риторику посилюються реальні або сфабриковані загрози, при цьому часто використовуються яскраві образи та драматична мова («ми стоїмо на краю прірви», «ворог біля воріт»). Запропонований наратив вимагає єдності та покори, позиціонуючи правлячу еліту або харизматичного лідера як єдину силу, здатну на порятунок [9–11]. Технологія конструювання апокаліптичного наративу може бути надзвичайно потужним засобом мобілізації населення під час війни, пандемії чи політичних потрясінь, оскільки експлуатує первісні страхи і прагнення до безпеки.

На перетині міфологізації та ідеологізації працює така технологія формування політичного консенсусу, як освячення ідеології, що передбачає піднесення політичної ідеології до статусу квазірелігійної доктрини, просякнутої сакральністю, непогрішністю та спокутною силою. Ідеологія стає «громадянською релігією», яка замінює традиційні релігійні системи і пропонує сенс, мету та ідентичність. Технологія освячення ідеології здійснюється через церемоніальні практики, гасла та інституційні ритуали, коли ідеологічна доктрина подається як істина в останній інстанції. Символи, такі як прапори, гімни чи ідеологічні тексти, набувають ролі священного писання [Там само]. Інакомислення трактується як єресь, а підпорядкування стає моральним

обов'язком. Ця технологія сильна в тоталітарних режимах або ідеологічно гомогенізованих суспільствах, де інакомислення карається, а одноманітність нав'язується.

Однією з ключових для формування політичного консенсусу є технологія символічної демонізації, що працює шляхом конструювання зовнішнього або внутрішнього «Іншого», який уособлює все, що є злим, корумпованим або загрозливим для уявної спільноти. Ця фігура слугує цапом-відбувайлом для суспільних проблем і об'єднальною мішенню для колективної ненависті або страху. Фактично технологія символічної демонізації добивається того, що окремі особи або групи (наприклад меншини, дисиденти, іноземні держави) сприймаються більшістю суспільства як втілення зла. Візуальні та лінгвістичні сигнали посилюють їх дегуманізацію («шкідники», «паразити», «зрадники»). Технологія символічної демонізації високоефективна для консолідації групової ідентичності через протиставлення, хоча й несе в собі ризик поляризації та насильства.

Технологія міфологізації популістської демократії достатньо ефективна як засіб конструювання політичного консенсусу. Ця технологія представляє демократію не як систему управління, а як містичну силу очищення і справедливості. Вона зображує звичайних людей як добродішних за своєю суттю, а представників правлячих сил чи владні інституції – як такі, що працюють проти «простих людей» та мають бути повалені [8; 9; 16]. Технологія міфологізації популістської демократії через риторику лідерів популістів посилюється на волю «народу» як на абсолютну і суверенну, відкидаючи досвід, традиції та правові норми. У контексті реалізації цієї технології популістські політики виступають як голос «справжньої нації», що протистоїть елітам, бюрократам чи глобалістам. Технологія міфологізації популістської демократії особливо сильна в моменти інституційної недовіри та демократичної втоми, коли громадяни відчують себе відчуженими від формальних політичних процесів.

Технологія міфологізації політичного часу виступає вагомим чинником конструювання політичного консенсусу. Ця технологія маніпулює часовим сприйняттям, зводячи минуле, теперішнє і майбутнє в єдиний емоційно насичений момент [2, с. 45]. Ця технологія забезпечує романтизацію минулого як золотого віку, представляючи теперішнє як час випробувань, а майбутнє проєктуючи як спокуту або катастрофу. Технологія міфологізації політичного часу застосовується в політичних промовах, фільмах та освітніх програмах для створення відчуття спадкоємності між епохами. Вона використовує історичні аналогії (наприклад, порівнюючи сучасні конфлікти з давніми війнами), щоб надати легітимності сучасним діям. Ця технологія добивається

політичного консенсусу через зміцнення національної ідентичності та легітимацію довгострокових політичних стратегій шляхом вбудовування їх у міфічну хронологію.

Віктимологічна технологія міфологізації працює на основі побудови міфу про універсальну жертву. Ця технологія представляє певну групу – національну, етнічну чи соціальну – як вічну жертву гноблення, несправедливості чи зради. Вона створює моральну ієрархію, засновану на стражданнях, і позиціонує віктимну групу як таку, що однозначно заслуговує на співчуття, права чи відшкодування. Віктимологічна технологія міфологізації здійснюється за допомогою історичного ревізійонізму, вибіркової розповіді та комеморативних ритуалів, які підкреслюють травму. Вона ефективна для розбудови солідарності всередині певної соціальної групи, хоча існує ризик посилення обурення та блокування примирення з іншими групами [15].

Технологія міфологізації *paterfamilias* («батька сімейства») ґрунтується на міфі про доброзичливу владу. Ця технологія представляє політичного лідера або інституцію як батьківську або материнську фігуру, яка з любов'ю керує, захищає і дисциплінує націю [8–11; 16]. Завдяки технології міфологізації *paterfamilias* правитель репрезентується таким, що поєднує владу з любов'ю, завдяки чому контроль виглядає радше виховним, ніж примусовим. Це досягається через його зображення в родинних ролях, насамперед як «батька нації», а політика подається як акт турботи чи дисципліни. Ця технологія досягає відчутних результатів у культурах із сильними сімейними цінностями або ієрархічними традиціями, де лідерство асоціюється з особистою лояльністю і захистом.

Технологія міфологізації ізоляціонізму через піднесення міфу про культурну чистоту просуває ідею унікальної, незаплямованої культурної сутності, яку необхідно захищати від зовнішнього забруднення. Вона формує національну ідентичність у термінах расової, мовної чи духовної чистоти і часто визначає чужинців як загрозу цій священній цілісності [8; 9; 16]. Технологія міфологізації ізоляціонізму актуалізує збереження мови, релігійну ортодоксальність чи етнічну однорідність як головні чинники виживання нації, відродження і сакралізацію таких символів, як традиційний одяг, народна музика чи міфи предків. Ця технологія найбільш ефективно діє в суспільствах, що переживають глобалізацію або мультикультурну інтеграцію, де страх перед культурним розмиванням підживлює настрої збереження геокультурної самобутності.

Технологія міфологізації жертвовної спокути зосереджена на прославлянні страждань і жертв – особливо з боку окремих осіб або груп – заради вищої мети. Вона перетворює жертв на мучеників і подає біль як шлях до націо-

нального чи ідеологічного очищення. У руслі дії цієї технології пам'ятники, меморіали та комеморації слугують фокусами для відповідних наративів. Вона спирається на політичну риторику, що проводить паралелі між сучасною боротьбою та історичними жертвами, щоб надихати на вірність і витривалість. Технологія міфологізації жертвовної спокути особливо дієва під час війни, революцій чи періодів національної травми, коли колективні страждання стають джерелом єдності та моральної стійкості.

Технологія міфологізації технократичного спасіння поєднує віру в наукові досягнення з політичною ідеологією, представляючи технологічний прогрес як вирішення всіх суспільних проблем [9; 13; 20]. Ця технологія фактично ґрунтується на пропозиції заміни традиційної системи вірувань світською релігією інновацій. Вона спирається на футуристичний брендинг, ініціативи «розумного міста», позиціонування лідерів як керівників прогресу, а не ідеологів.

Технологія міфологізації технократичного спасіння успішно справляє вплив у цифрових суспільствах, особливо серед молодого покоління, яке асоціює прогрес з алгоритмічною ефективністю.

Технологія міфологізації держави як втілення волі світового духу наділяє державу або націю божественною або космічною місією, розглядаючи політичну владу як частину більшого метафізичного задуму [9–11]. Вона забезпечує поєднання політики з теологією для легітимації влади. Ця технологія найбільш яскраво діє в теократіях або ідеологічних режимах, де політична легітимність невіддільна від духовного авторитету.

Технологія міфологізації політичної історії як вічної боротьби. Ця технологія представляє історію і суспільство як замкнені у вічному конфлікті – між класами, націями чи цивілізаціями – і формує політичні дії як необхідні для виживання в цій безперервній боротьбі [2, с. 46]. Ця технологія корисна для підтримання мобілізації та дисципліни серед населення, хоча існує ризик посилення параної та агресії.

Технологія міфологізації переходу ґрунтується на створенні образу політичного процесу як «переходу» від одного стану до іншого: від рабства до свободи, від хаосу до порядку, від корупції до чесності, від темряви до світла. Такий перехід має міфологічну природу, бо він має етапи, символику, жертву, очищення, відродження [9; 10; 16]. Політична сила або лідер виступає як «провідник» цього переходу, а їх роль – очищення, ведення до світлого завтра. Ефективність цієї технології залежить від того, наскільки глибоко цей міфологічний сценарій відгукується в особистому досвіді. Технологія міфологізації переходу реалізується через промови, медійні кампанії, візуальні метафори, історії особистого відродження.

Серед технологій міфологізації, що спрямовані на конституювання політичного консенсусу, треба також згадати технологію сакралізації політичних символів, яка передбачає перетворення певних об'єктів, подій чи особистостей у культові, знакові елементи політичного простору [9; 10]. Це можуть бути державні прапори, гімни, історичні постаті, пам'ятники чи навіть певні слова та фрази, які набувають статусу «святих» і автоматично ототожнюються з ідеями національної самосвідомості, героїзму чи справедливості. Ефективність цієї технології ґрунтується на тому, що вона викликає емоційне почуття належності, відданості та віри у «вищу правду», що відволікає увагу від конкретних соціально-економічних проблем. Імплементується ця технологія через масове медійне посилення, освячення символів в офіційних церемоніях, урочистостях, шкільних підручниках та політичних промовах.

У контексті збереження політичного консенсусу велике значення має технологія символічної компенсації, яка полягає у створенні образів та ситуацій, що заміщують реальні матеріальні потреби суспільства на емоційно задовольняючі символи [9; 10]. Наприклад, замість економічних реформ та зростання доходів населення пропонується «образ гордого громадянина» або «державна велич». Ця технологія використовує потребу людини в самоповазі, відчутті значущості, участі у великому історичному процесі. Вона реалізується через медійні кампанії, державні ініціативи, патріотичне виховання, державні свята, урочисті події.

Технологія міфологізації ритуалу відіграє помітну роль у створенні політичного консенсусу. Вона використовує повторювані дії, які набувають характеру священного ритуалу, наприклад: виборча кампанія, урочиста присяга, інавгурація, парламентські звернення, державні свята [4, с. 618–619]. Ритуали стають способом закріплення образів, норм, цінностей, легітимації влади. Кожен міфологізований ритуал має символічне значення, він впорядковує соціальний простір, встановлює ієрархію, активізує емоційну відданість [3]. Ефективність технології міфологізації ритуалу залежить від регулярності, формальності та емоційної насиченості. Ця технологія реалізується через державні церемонії, медійне посилення, народні заходи, використання національних символів.

Висновки. Отже, технології міфологізації виступають як потужні інструменти формування політичного консенсусу, оскільки вони опираються на глибокі архетипи, емоції, страх, надію, інстинкти, які властиві кожній людині. Описані технології відрізняються за своїм механізмом дії: від активації страхів і тривог до надання символічної компенсації та створення образу героя чи ворога. Разом із тим їх об'єднує загальна мета – формування узгодженого, емоційно зарядженого політичного світосприйняття, яке дозволяє

легітимувати владу, зміцнити її підтримку та мобілізувати суспільство навколо певних цінностей, символів і дій. Зазначимо, що технології міфологізації не діють ізольовано; вони часто перетинаються і підсилюють одна одну. По суті, технології міфологізації є інструментами політичного світотворення, здатними виокремлювати нові реальності зі спільних переконань та колективної уяви. Незалежно від того, використовуються вони в демократичних чи диктаторських режимах, їхня основна функція – забезпечення політичного консенсусу за рахунок активізації міфологічної свідомості.

ЛІТЕРАТУРА

1. Висоцький О. Віртуальність як провідна форма легітимаційної політики в добу постмодерну. *Політичний менеджмент*. 2008. № 6. С. 41–53. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/PoMe_2008_6_6 (дата звернення: 11.03.2025).
2. Висоцький О. Політичний імідж: міфологічні та пропагандистські виміри формування й функціонування. *Міжнародна науково-практична конференція. Київ, 20–21 берез. 2020 р.* Київ : ВЦ КНУКіМ, 2020. С. 38–50. URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Vysotskyi_Oleksandr/Politychnyi_imidzh_mifolohichni_ta_propahandystski_aspekty_formuvannia_ta_funktsionuvannia.pdf (дата звернення: 07.03.2025).
3. Висоцький О. Ю. Міф як інструмент легітимаційної політики. *Вісник Дніпропетровського університету. Філософія. Соціологія. Політологія*. 2006. Вип.13. С. 241–249. URL: <http://www.dmeti.dnepropetrovsk.ua/file/56.doc> (дата звернення: 07.03.2025).
4. Висоцький О. Ю. Міфологізація та сакралізація як технології легітимації політичної влади. *Гілея*. 2013. № 66. С. 611–620. URL: <http://gileya.org/index.php?ng=library&cont=long&id=85> (дата звернення: 08.03.2025).
5. Висоцький О. Ю. Технологічний підхід та його значення в дослідженні легітимації політичної влади. *Гілея*. 2012. № 62. С. 608–616. URL: <http://gileya.org/index.php?ng=library&cont=long&id=81> (дата звернення: 07.03.2025).
6. Калиновський Ю. Ю., Жданенко С. Б. Роль цивілізаційно-ціннісних наративів у глобальному інформаційному протиборстві. *Вісник Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого. Серія: філософія, філософія права, політологія, соціологія*. 2023. № 3 (58). С. 23–38.
7. Юхименко І. Ідеологізація як технологія зовнішньої політики Північної Кореї. *Філософія та політологія в контексті сучасної культури*. 2022. № 13 (2). С. 145–153. doi: <https://doi.org/10.15421/352135> (дата звернення: 07.03.2025).
8. Barthes R. *Mythologies*. New York : the Noonday Press ; Farrar, Straus & Giroux, 1991. 164 p.
9. Bottici C. *A Philosophy of Political Myth*. New York : Cambridge University Press, 2007. 286 p.
10. Cassirer E. *The Myth of the State*. New Haven : Yale University Press, 1946. 303 p.

11. Grant D. The mythological state and its empire. NY : Routledge, 2009. 293 p.
12. Higgins Joyce V. d. M. News Organizations in Colombia Building Consensus through Social Media: A Case of Digital-Native La Silla Vacía. *Journalism and Media*. 2021. №2(1). P. 62–76. doi: <https://doi.org/10.3390/journalmedia2010005> (дата звернення: 10.03.2025).
13. Jankowski S. Consensus techniques. *Internet Policy Review*, 2024. №13 (2). doi: <https://doi.org/10.14763/2024.2.1750> (дата звернення: 07.03.2025).
14. Lang N., Wang L., and Zha Q. Opinion dynamics in social networks under competition: the role of influencing factors in consensus-reaching. *Royal society open science*. 2022. Vol. 9. Issue 5. doi: <http://doi.org/10.1098/rsos.211732> (дата звернення: 07.03.2025).
15. Robinson C. J. The Terms of Order Political Science and the Myth of Leadership. 2016. xii, 283 p. ; 24 cm. Bibliography: p. 268–278. Includes index.
16. Tudor H. Political Myth. London : Macmillan Press, 1972. 157 p. doi: <https://doi.org/10.1007/978-1-349-01048-6> (дата звернення: 11.03.2025).
17. Vandeweerd C. Someone like you: false consensus in perceptions of Democrats and Republicans. *Journal of Elections, Public Opinion and Parties*. 2021. №32(3). P. 739–749. doi: <https://doi.org/10.1080/17457289.2021.1942891> (дата звернення: 07.03.2025).
18. Vysotskyi O. National Security Technologies in the Domestic and Foreign Policy of the State. *Grani : Scientific and Theoretical Almanac*. 2023. №26 (3). P. 126–133. doi: <https://doi.org/10.15421/172358> (дата звернення: 12.03.2025).
19. Wang C. In search of the intrinsic value of one country two systems: from selective adaptation to normative consensus. *Asian Education and Development Studies*. 2023. Vol. 12, Issue 1. P. 103–112. doi: <https://doi.org/10.1108/AEDS-08-2021-0185> (дата звернення: 12.03.2025).
20. Woolley S. Manufacturing Consensus: Understanding Propaganda in the Era of Automation and Anonymity. New Haven ; London : Yale University Press, 2023. 214 p.

REFERENCES

1. Vysotskyi, O. (2008). Virtualnist yak provedna forma lehitymatsiinoi polityky v dobu postmodernu. *Politychnyi menedzhment – Political management*, 6, 41–53. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/PoMe_2008_6_6 [in Ukrainian].
2. Vysotskyi, O. (2020). Politychnyi imidzh: mifolohichni ta propahandystski vymiry formuvannia ta funktsionuvannia. *Mizhnarodna naukovo-praktychna konferentsiia. Kyiv: Vyd. tsentr KNUKiM*, 38–50. URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Vysotskyi_Oleksandr/Politychnyi_imidzh_mifolohichni_ta_propahandystski_aspekty_formuvannia_ta_funktsionuvannia.pdf [in Ukrainian].
3. Vysotskyi, O. (2006). Mif yak instrument lehitymatsiinoi polityky. *Visnyk Dnipropetrovskoho universytetu. Filosofiia. Sotsiologiia. Polytologiia – Bulletin of Dnipropetrovsk University. Philosophy. Sociology. Political science*, issue 13, 241–249. URL: <http://www.dmeti.dnepropetrovsk.ua/file/56.doc> [in Ukrainian].

4. Vysotskyi, O. Yu. (2013). Mifolohizatsiia ta sakralizatsiia yak tekhnolohii lehitymatsiï politychnoi vlady. *Hyleia – Gileya*, 66, 611–620. URL: <http://gileya.org/index.php?ng=library&cont=long&id=85> [in Ukrainian].
5. Vysotskyi, O. Yu. (2012). Tekhnolohichni pidkhiid ta yoho znachennia v doslidzhenni lehitymatsiï politychnoi vlady. *Hyleia – Gileya*, 62, 608–616. URL: <http://gileya.org/index.php?ng=library&cont=long&id=81> [in Ukrainian].
6. Kalynovskyi, Yu., Zhdanenko, S. (2023). Rol tsyvilizatsiyno-tsynnysnykh naratyviv u hlobalnomu informatsiinomu protyborstvi. *Visnyk NYYU imeni Yaroslava Mudroho. Seria: Filosofiia, filosofiia prava, politolohiia, sotsiolohiia – The Bulletin of Yaroslav Mudryi National Law University. Series: Philosophy, philosophies of law, political science, sociology*, 3(58), 23–38. doi: <https://doi.org/10.21564/2663-5704.58.285630> [in Ukrainian].
7. Yukhimienko, I. (2022). Ideolohizatsiia yak tekhnolohiia zovnishnoi polityky Pivnichnoi Korei. *Filosofiia ta politolohiia v konteksti suchasnoi kultury – Philosophy and Political Science in the Context of Modern Culture*, 13(2), 145–153. doi: <https://doi.org/10.15421/352135> [in Ukrainian].
8. Barthes, R. (1991). *Mythologies*. New York: the Noonday Press; Farrar, Straus & Giroux.
9. Bottici, C. (2007). *A Philosophy of Political Myth*-Cambridge University Press.
10. Cassirer, E. (1946). *The Myth of the State*. New Haven: Yale University Press.
11. Grant, D. (2009). *The mythological state and its empire*. NY: Routledge.
12. Higgins Joyce, V. d. M. (2021). News Organizations in Colombia Building Consensus through Social Media: A Case of Digital-Native *La Silla Vacía*. *Journalism and Media*, 2(1), 62–76. <https://doi.org/10.3390/journalmedia2010005>
13. Jankowski, S. (2024). Consensus techniques. *Internet Policy Review*, 13(2). <https://doi.org/10.14763/2024.2.1750>
14. Lang, N., Wang, L., and Zha, Q. (2022). Opinion dynamics in social networks under competition: the role of influencing factors in consensus-reaching. *Royal society open science*, Vol. 9, Issue 5. <http://doi.org/10.1098/rsos.211732>
15. Robinson, C. J. (2016). The Terms of Order Political Science and the Myth of Leadership.
16. Tudor, H. (1972). *Political Myth*. London: Macmillan Press. <https://doi.org/10.1007/978-1-349-01048-6>
17. Vandeweerdt, C. (2021). Someone like you: false consensus in perceptions of Democrats and Republicans. *Journal of Elections, Public Opinion and Parties*, 32(3), 739–749. <https://doi.org/10.1080/17457289.2021.1942891>
18. Vysotskyi, O. (2023). National Security Technologies in the Domestic and Foreign Policy of the State. *Scientific and Theoretical Almanac Grani*, 26(3), 126–133. <https://doi.org/10.15421/172358>
19. Wang, C. (2023). In search of the intrinsic value of one country two systems: from selective adaptation to normative consensus. *Asian Education and Development Studies*, Volume 12, Issue 1, 103–112. <https://doi.org/10.1108/AEDS-08-2021-0185>
20. Woolley, S. (2023). *Manufacturing Consensus: Understanding Propaganda in the Era of Automation and Anonymity*. New Haven and London: Yale University Press.

Hetman Kostiantyn Serhiiovych, Ph. D. Student of the Department of Political Science, Sociology and Public Administration, Oles Honchar Dnipro National University, Dnipro, Ukraine

MYTHOLOGIZING TECHNOLOGIES AS TOOLS FOR SHAPING POLITICAL CONSENSUS

The study examines mythologization technologies as a means of shaping political consensus. It reveals that these technologies are based on the symbolic reinterpretation of reality through archetypes, emotionally charged imagery, and mythological constructs that influence public consciousness. The findings demonstrate that the key mechanisms of mythologization include the creation of collective narratives, the heroization of leaders, the construction of a hostile 'Other,' and the manipulation of temporal perception to legitimize power and mobilize society. These technologies not only shape political reality but are also actively employed to foster social cohesion, particularly in times of crisis or transitional processes.

Keywords: mythologization, political consensus, symbolic reality, archetypes, media technologies, legitimization of power, social cohesion.

